

ΑΡΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Αθήνα, 27-02-2018

Αριθ. Πρωτ.: Γ/ΕΞ/550-1/27-02-2018

Γ Ν Ω Μ Ο Δ Ο Τ Η Σ Η Α Ρ . 1 / 2 0 1 8

Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα συνήλθε, μετά από πρόσκληση του Προέδρου της, σε τακτική συνεδρίαση στην έδρα της την 06. 02.2018 προκειμένου να εξετάσει την υπόθεση του αναφέρεται στο ιστορικό της παρούσας. Παρέστησαν οι Κων/νος Μενουδάκος, Πρόεδρος της Αρχής, και τα τακτικά μέλη Κωνσταντίνος Χριστοδούλου, Ελένη Μαρτσούκου, Κων/νος Λαμπρινουδάκης Αντώνιος Συμβώνης και Χαράλαμπος Ανθόπουλος και Σπύρος Βλαχόπουλος, ως εισηγητές. Στη συνεδρίαση, χωρίς δικαίωμα ψήφου, παρέστησαν, επίσης, με εντολή του Προέδρου, η Κάλλη Καρβέλη ειδική επιστήμονας-ελέγκτρια, ως βοηθός εισηγητή, και η Ειρήνη Παπαγεωργοπούλου, υπάλληλος του τμήματος διοικητικών και οικονομικών υποθέσεων, ως γραμματέας.

Η Αρχή συνεδρίασε προκειμένου να γνωμοδοτήσει, σύμφωνα με το άρθρο 19 παρ. 1 στοιχ. θ' του ν. 2472/1997, επί της υπ' αριθμ. πρωτ. Γ/ΕΙΣ/550/22.01.2018 αιτήσεως της Πρόεδρου της Επιτροπής Ελέγχου της Βουλής, με την οποία ζητείται η γνώμη της Αρχής σχετικά με το ζήτημα εάν η δημοσιοποίηση των στοιχείων των χρηματοδοτών των πολιτικών κομμάτων κατά τα προβλεπόμενα στις διατάξεις του άρθρου 21 παρ. 2 περ. ιδστ' του ν. 3023/2002, είναι σύμφωνη με τις διατάξεις του ν. 2472/1997.

Ειδικότερα, όπως προκύπτει από το ανωτέρω αναφερόμενο σχετικό έγγραφο, το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος, με την από 15.11.2017 επιστολή του προς την Πρόεδρο της Επιτροπής Ελέγχου Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης, και σε απάντηση του από 11.10.2017 σχετικού εγγράφου της, με το οποίο ζητήθηκε από το εν λόγω κόμμα να προσκομίσει τα πλήρη στοιχεία των ιδιωτών χρηματοδοτών του

για δωρεές άνω των 5.000 Ευρώ προς ανάρτηση στο διαδίκτυο για τη χρήση έτους 2015, αρνήθηκε να χορηγήσει στην Επιτροπή τα αιτούμενα στοιχεία, επικαλούμενο σοβαρά πολιτικά και νομικά κωλύματα.

Συγκεκριμένα, προβάλλεται ως επιχείρημα ότι τα στοιχεία των ανωτέρω χρηματοδοτών, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και βουλευτές του κόμματος μέσω της παροχής προς το κόμμα της βουλευτικής αποζημίωσής τους, είναι γνωστά στην Επιτροπή και βρίσκονται στη διάθεσή της οποτεδήποτε το ζητήσει. Περαιτέρω διατυπώνεται ο ισχυρισμός ότι τα αιτούμενα στοιχεία αποτελούν ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα των οικονομικών ενισχυτών του κόμματος, καθόσον η δωρεά σε ένα κόμμα, το συνδέει με ένα πρόσωπο και αποτελεί έκφραση της πολιτικής του τοποθέτησης και εκδήλωση, εν τέλει του πολιτικού του φρονήματος. Ακόμη στην εν λόγω επιστολή αναφέρεται ότι σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2472/1997 και του π.δ. 28/2015 στη συνταγματική ελευθερία ανάπτυξης της προσωπικότητας του ατόμου περιλαμβάνεται και η ελευθερία συμμετοχής ή υποστήριξης, χρηματικής και μη, των πολιτικών κομμάτων, καθόσον η ελευθερία ανάπτυξης της προσωπικότητας ενέχει και την ελευθερία συμμετοχής στην πολιτική ζωή της χώρας. Τα παραπάνω δε δικαιώματα συνδέονται και με τη μυστικότητα της ψήφου και, κατά συνέπεια, η συλλογή και δημοσίευση στο διαδίκτυο των αιτουμένων στοιχείων των φυσικών προσώπων θα συνιστούσε περιορισμό των ατομικών-κοινωνικών δικαιωμάτων, η προσβολή των οποίων είναι υπέρμετρη, χωρίς να δικαιολογείται από τον σκοπό του νόμου.

Κατόπιν αυτού, κατά τις συνεδριάσεις της Επιτροπής στις 19.12.2017 και στις 15.01.2018, και δεδομένου ότι εγείρονται ζητήματα προστασίας προσωπικών δεδομένων και δη ευαίσθητων, αποφασίστηκε να ζητηθεί η γνωμοδότηση της Αρχής για τα εξής ζητήματα:

1. Εάν η δημοσιοποίηση της χρηματοδότησης από φυσικά πρόσωπα, αποτελεί επεξεργασία ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων, ήτοι δεδομένων σχετιζόμενων με πολιτικά φρονήματα του υποκειμένου
2. Εάν η προβλεπόμενη από το άρθρο 21 παρ. 2 περ. ιδστ' του ν. 3023/2002 υποχρέωση δημοσιοποίησης εκ μέρους της Επιτροπής των στοιχείων των χρηματοδοτών των πολιτικών κομμάτων για ποσά που υπερβαίνουν τα 5.000 Ευρώ κείται ή όχι εντός του κανονιστικού πλαισίου που θέτουν το Σύνταγμα, οι διεθνείς κανόνες και η εθνική νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων και δη ευαίσθητων και

3. Εάν ο σκοπός προστασίας του δημοσίου συμφέροντος, κατά το ειδικότερο τμήμα της ενίσχυσης των μέτρων διαφάνειας του δημοσίου βίου, καθιστά κατά την αρχή της αναλογικότητας, συνταγματικά ανεκτό τον περιορισμό της προστασίας των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων που τίθεται με τη διάταξη του άρθρου 21 παρ. 2 περ. ιδστ' του ν. 3023/2002.

Η Αρχή, μετά από εξέταση όλων των στοιχείων του φακέλου, αφού άκουσε τον εισηγητή και τις διευκρινίσεις της βοηθού εισηγητή, η οποία αποχώρησε μετά τη συζήτηση και πριν από τη διάσκεψη και τη λήψη αποφάσεως, και κατόπιν διεξοδικής συζήτησης, εκδίδει την ακόλουθη

Γ Ν Ω Μ Ο Δ Ο Τ Η Σ Η

Το άρθρο 5 Σ. προστατεύει την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας (στην οποία περιλαμβάνεται και η ελευθερία συμμετοχής ή υποστήριξης – χρηματικής ή με άλλο τρόπο – πολιτικών κομμάτων), ενώ το άρθρο 9^Α Σ. θεσπίζει το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων, το οποίο καθιερώνεται ως θεμελιώδες δικαίωμα και στο άρθρο 8 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και στο άρθρο 8 της ΕΣΔΑ. Επίσης στο άρθρο 29 παρ. 2 του Σ. προβλέπεται το δικαίωμα των πολιτικών κομμάτων στην οικονομική τους ενίσχυση από το κράτος για τις εκλογικές και λειτουργικές τους ανάγκες (πρώτο εδάφιο) και ανατίθεται στον κοινό νομοθέτη να θεσπίσει τις αναγκαίες εγγυήσεις διαφάνειας ως προς τις εκλογικές δαπάνες, αλλά και γενικότερα ως προς την οικονομική διαχείριση των κομμάτων (δεύτερο εδάφιο), προβλέπεται δε ρητά ότι ο έλεγχος των εκλογικών δαπανών των κομμάτων διενεργείται από ειδικό όργανο (τέταρτο εδάφιο). Τα ειδικότερα θέματα σχετικά με την κρατική και ιδιωτική χρηματοδότηση των κομμάτων, τα όρια της ιδιωτικής χρηματοδότησης, τα όρια των εκλογικών δαπανών και τον έλεγχό τους ρυθμίζονται από τις διατάξεις του ν. 3023/2002, με τον οποίο, μεταξύ άλλων, έχει συσταθεί και Επιτροπή Ελέγχου (άρθρο 21), ως το προβλεπόμενο από το Σύνταγμα ειδικό όργανο ελέγχου των εκλογικών δαπανών των κομμάτων.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1 παρ. 1 περ. γ' του ν. 3023/2002, ως ιδιωτική χρηματοδότηση ορίζεται η οικονομική ενίσχυση οποιασδήποτε μορφής που παρέχεται σε δικαιούχους χρηματοδότησης από φυσικά πρόσωπα. Ακόμη σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 21 του ίδιου νόμου η Επιτροπή

Ελέγχου ενεργεί ως ειδικό όργανο, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 29 του Σ., ελέγχου των οικονομικών των πολιτικών κομμάτων και των υποψηφίων βουλευτών. Σύμφωνα δε με την παρ. 2 του ίδιου άρθρου 21 η Επιτροπή Ελέγχου α) σύμφωνα με την περ. ιδστ' του ίδιου άρθρου τηρεί και διαχειρίζεται ιστοσελίδα, στην οποία η πρόσβαση για ενημέρωση είναι ελεύθερη και στην οποία δημοσιοποιεί τα πλήρη στοιχεία κάθε χρηματοδότη των πολιτικών κομμάτων ή συνασπισμών κομμάτων, εφόσον η χρηματοδότηση υπερβαίνει το ποσό των 5.000 Ευρώ κατ' έτος, καθώς και τα ακριβή στοιχεία του χρηματοδοτούμενου και το ακριβές ποσό αυτής, ενώ β) σύμφωνα με την περ. ιζ' δημοσιοποιεί τα στοιχεία αυτά το αργότερο εντός 90 ημερών από την παραλαβή τους και παραμένουν αναρτημένα στην ιστοσελίδα για χρονικό διάστημα 10 ετών, οφείλει δε να ενημερώνει σε τακτά χρονικά διαστήματα την ιστοσελίδα της, καθιστώντας άμεσα προσβάσιμα στους πολίτες τα ανωτέρω στοιχεία. Σε περίπτωση που κόμμα ή συνασπισμός κομμάτων δεν υποβάλλει τα προβλεπόμενα στοιχεία, η Επιτροπή Ελέγχου δημοσιεύει την παράλειψη αυτή στην ιστοσελίδα της.

Περαιτέρω, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 2 στοιχ. β' του ν. 2472/1997, στην κατηγορία των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων εντάσσονται μεταξύ άλλων και τα πολιτικά φρονήματα, σύμφωνα δε με τις διατάξεις του άρθρου 4 παρ. 1 στοιχ. α' και β' του ν. 2472/1997, για να είναι νόμιμη η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων θα πρέπει μεταξύ άλλων τα δεδομένα α) να συλλέγονται κατά τρόπο θεμιτό και νόμιμο για καθορισμένους σαφείς και νόμιμους σκοπούς και να υφίστανται θεμιτή και νόμιμη επεξεργασία ενόψει των σκοπών αυτών και β) να είναι συναφή, πρόσφορα και όχι περισσότερα από όσα κάθε φορά απαιτείται ενόψει των σκοπών επεξεργασίας. Εξάλλου, η δημοσιοποίηση από την Επιτροπή Ελέγχου του άρθρου 29 § 2 Συντ., στην επίσημη ιστοσελίδα της στο Διαδίκτυο, των στοιχείων κάθε χρηματοδότη πολιτικού κόμματος αποτελεί επεξεργασία ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων, αφού με τον τρόπο αυτόν αποκαλύπτονται οι πολιτικές του προτιμήσεις, οι οποίες αποτελούν ευαίσθητο δεδομένο κατά την έννοια του άρθρου 2 περ. β' του ν. 2472/1997.

Επίσης σύμφωνα με το άρθρο 7 του ν. 2472/97, η επεξεργασία ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων επιτρέπεται μόνο κατ' εξαίρεση, ύστερα από άδεια της ΑΠΔΠΧ, εφόσον το υποκείμενο των δεδομένων έχει δώσει τη γραπτή συγκατάθεσή του για την επεξεργασία, καθώς και σε ορισμένες άλλες περιπτώσεις, που αναφέρονται ρητά στο εν λόγω άρθρο.

Η προβλεπόμενη στην ανωτέρω διάταξη του άρθρου 21 του ν. 3023/2002

δημοσιοποίηση δεν περιλαμβάνεται μεταξύ των οριζόμενων από το άρθρο 7 του ν. 2472/1997 εξαιρέσεων, από τον γενικό κανόνα της απαγόρευσης επεξεργασίας ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων, αφού στο άρθρο αυτό δεν προβλέπεται δυνατότητα παρέκκλισης με σκοπό τη διασφάλιση του δημοσίου και κοινωνικού ελέγχου της ιδιωτικής χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων.

Ωστόσο, με το άρθρο 8 § 4 της Οδηγίας 95/46 ΕΚ, παρέχεται στα κράτη μέλη η δυνατότητα να θεσπίσουν περαιτέρω εξαιρέσεις από τον γενικό κανόνα της απαγόρευσης επεξεργασίας ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων για λόγους ουσιαστικού δημοσίου συμφέροντος (πρβλ. και το άρθρο 9 § 2 περ. ζ' του Γενικού Κανονισμού ΕΕ 2016/679). Η δυνατότητα αυτή μπορεί να ασκηθεί από τον εθνικό νομοθέτη όχι μόνο κατά την ενσωμάτωση της Οδηγίας στην εθνική νομοθεσία, αλλά επιτρέπεται η θέσπιση εξαίρεσης με άλλο νομοθέτημα, με την προϋπόθεση ότι τηρούνται οι αρχές επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων που ορίζονται με την Οδηγία. Κατά συνέπεια, ενόψει και του άρθρου 29 § 2 του ελληνικού Συντάγματος, το οποίο κατοχυρώνει την αρχή της διαφάνειας των οικονομικών των πολιτικών κομμάτων ως συνταγματικώς προστατευόμενο συμφέρον, η πρόβλεψη του άρθρου 21 § 2 ιδ' και ιδστ' του ν. 3023/2002 όπως ισχύει, αποτελεί νομική βάση για τη συγκεκριμένη επεξεργασία, η οποία δικαιολογείται από αποχρώντες λόγους δημοσίου συμφέροντος.

Ο προσδιορισμός του ποσού της εισφοράς πάνω από το οποίο είναι υποχρεωτική η δημοσιοποίηση της ταυτότητας του ιδιωτικού χρηματοδότη, ανήκει κατ' αρχήν στη διακριτική ευχέρεια του κοινού νομοθέτη, εφόσον γίνεται σεβαστή η αρχή της αναλογικότητας. Παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας θα υπήρχε εάν το τεθέν όριο πάνω από το οποίο επιβάλλεται η δημοσιοποίηση της ταυτότητας του ιδιωτικού χρηματοδότη ήταν υπερβολικά χαμηλό, κάτι το οποίο δεν ισχύει στην περίπτωση του άρθρου 21 § 2 περ. ιδστ' του ν. 3023/2002, που καθιστά υποχρεωτική τη δημοσιοποίηση στην επίσημη ιστοσελίδα της Επιτροπής Ελέγχου μόνο για τις εισφορές που υπερβαίνουν τα 5.000 ευρώ.

Ωστόσο, κατά την κρίση της Αρχής, η ανάρτηση των στοιχείων αυτών στην ιστοσελίδα της Επιτροπής Ελέγχου για χρονικό διάστημα δέκα (10) ετών, όπως προβλέπει το άρθρο 21 § 2 ιζ' του ν. 3023/2002, παραβιάζει προφανώς την αρχή της αναλογικότητας και την αρχή της χρονικά πεπερασμένης διατήρησης των δεδομένων (άρθρο 4 § 1 περ. δ' του ν. 2472/1997), η οποία ισχύει κατά μείζονα λόγο στην περίπτωση των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων, και μάλιστα όταν αυτά

δημοσιοποιούνται στο Διαδίκτυο. Κατά την κρίση της Αρχής, η διατήρηση των δεδομένων αυτών στην ιστοσελίδα της Επιτροπής Ελέγχου δεν θα πρέπει να παρατείνεται πέραν των δύο ετών από την ανάρτησή τους.

Παράλληλα με το στόχο της διαφάνειας, είναι απαραίτητο να ληφθεί πρόνοια ώστε να αποτρέπεται, κατά το δυνατόν, τόσο το ενδεχόμενο δημιουργίας προφίλ (profiling) σε βάρος κάποιου ατόμου όσο και η δυνατότητα πρόσβασης στα δημοσιοποιούμενα στοιχεία μέσω μηχανών αναζήτησης (δεικτοδότηση από εξωτερικές μηχανές αναζήτησης). Η δεικτοδότηση (indexation) προσωπικών δεδομένων τα οποία παρέχονται εσωτερικά σε μία πλατφόρμα διαφάνειας, ώστε να επιτρέψει σε πολίτες να αναζητήσουν μέσα σε αυτή, θεωρείται μία αποδεκτή λειτουργία. Η δεικτοδότηση δεδομένων ταυτότητας (identity data) για μία εξωτερική μηχανή αναζήτησης δεν θεωρείται απαραίτητη για την εξυπηρέτηση του συγκεκριμένου σκοπού και θα πρέπει να εμποδιστεί με τη χρήση τεχνικών μέτρων, όπως ενδεικτικά: noindex/noarchive metatags και του Robots Exclusion Protocol.

Επίσης είναι απαραίτητο να υλοποιηθούν οργανωτικά και τεχνικά μέτρα για την αντιμετώπιση κινδύνων μη εξουσιοδοτημένης ανάκτησης, τροποποίησης και διαγραφής των στοιχείων που έχουν αναρτηθεί στο διαδίκτυο, όπως ενδεικτικά: μορφότυπο εγγράφων, έλεγχος πρόσβασης, ηλεκτρονικές υπογραφές για την διασφάλιση της αυθεντικότητας και ακεραιότητας των ανηρτημένων εγγράφων. Τέλος, συστήνεται να ορίζονται ρητώς οι όροι χρήσης/πρόσβασης του ιστοχώρου και ότι απαγορεύεται η επαναχρησιμοποίηση των δεδομένων, με την επιφύλαξη των διατάξεων για την περαιτέρω χρήση της δημόσιας πληροφορίας (βλ. π.χ. π.δ. 28/2015, Κεφάλαιο Β').

Ο Πρόεδρος της Αρχής

Η Γραμματέας

Κωνσταντίνος Μενουδάκος

Ειρήνη Παπαγεωργοπούλου